

נ.צ: 17140.13157
גוש: ?
הכרזת האתר: י- 4318 עמ' 4030 13.7.95
רחוב: יפו, העמק.
תאור כללי: שרידי בית מרחץ, מבנים, אמת מים, חומה.
הקשר סביבתי: אתר בשצ"פ בלב המרקס האורבני.

שמות אחרים: אין.

יעוד המקום: גן ארכיאולוגי פתוח.

בעלות: ?

מפעיל המקום: אין.

שימוש כיום: שטח מוזנח.

גודל: קטן. כ- ½ דונם.

חפירות: רייד ר', שוקרון א', ביליג י', מאיר א'.

ניצפות: נמוכה מאוד.

תיצפות: נמוכה מאוד.

תאור הממצאים:

1. בית המרחץ: מתחת לחומה האיובית (להלן) נחשף חלק ניכר מבית מרחץ המתוארך לתקופה הביזאנטית. קירותיו, שנבנו שני פנים של אבני גזית ומילוי גויל באמצע, השתמרו לגובה של למעלה משלושה מטרים. בית המרחץ כלל מספר חדרים, שבאחד מהם נקבעו ארבע פתחים, אחד בכל קיר. במזרח נפתח החדר לחלל הנמשך מתחת לשער יפו. במערב- לחדר הבנוי מעל להיפוקאוסט שהשתמר בשלמותו. מצפון- דרך חדר מעבר לקלנדריום בו השתמרו כל עמודי ההיפוקאוסט. כן נשתמר מתקן רחצה (אמבט) וחדר מרוצף בפסיפס.
2. מבנים ביזאנטיים נוספים: מבנה בן שני חדרים וחצר, בה נמצאו אגן מטוייח ובור מים. במרכז אחד החדרים התגלו שתי אומנות בנויות מאבני גזית המשמשות כבסיס של קשת שתמכה בקרוי החדר. החדר הסמוך רוצף בפסיפס גס. בשכבה מאוחרת יותר נחשף קיר עבה (כ- 1 מ' עובי) שכיוונו צפון-דרום ובו פתח רחב. יש לתארך שרידים אלו לימי הביניים. לשכבה מאוחרת עוד יותר שייכים קטעי קירות ותעלת ניקוז גדולה החוצה את השטח ממזרח למערב, הבנויה גויל ומקורה בלוחות אבן לא אחידים.
3. אמת מים: נחשף קטע (כ- 80 מ') מאמת המים שנמשכה מבריכת ממילא. בסמוך נחשפו קברים חצובים בסלע.
4. חומה איובית: סמוך לחומת העיר העתיקה נחשפו פניה המערביים של חומה, המתוארכת לתקופה האיובית והבנויה אבני גויל גדולות. הסומה נישמרה לגובה של 4.5 מ' בממוצע. נמשכה לאורך כ- 80 מ'.

קירות בית המרחץ.

תקופות: חשמונאית, הרודיאנית, ביזאנטית, ערבית קדומה, איובית.

רמת השתמרות: גבוהה מאוד.

ממצא מיוחד: היפוקאוסט בית המרחץ.

פוטנציאל לחפירה עתידית: 1, 2, 3, 4, 5

מידע נוסף:

יחס אתר-סביבה:

האתר ממוקם מתחת לגשר התחבורתי הסמוך לשער יפו מדרום מערב. האתר חבוי וכמעט ולא ניתן להבחין בו ממפלס הרחוב. האתר מלוכלך ומוזנח והעזובה שולטת בכל. ממצאים רבים מושלכים לכל עבר.

נגישות: נמוכה מאוד. ניתן להגיע ברגל דרך שביל עפר אל מתחת לגשר, אך מיקומו של האתר, במצבו הנוכחי, מרתיע כל מבקר מלהגיע.

שימור:

מצב השתמרות: בינוני/גרוע. באתר בוצעו עבודות שימור בשנת 1993, שכללו: ייצוב קירות, מילוי מישקים, תיקוני טיח וכן השלמת קשת וקטעי שחזור שונים. בהעדר טיפול בקטעים מסויימים, מצבם בכי רע וקיימת התפוררות של ממצאים עדינים כדוגמת שרידי צינורות חרס וכד'. נדרשות עבודות שימור דחופות באתר!

טכנולוגיות: בניית גזית, בניית גויל, לבני חימר שרופות, פסיפסים ועוד.

☒	ערך ארכיאולוגי מיוחד
☒	ערך היסטורי
☒	ערך דתי-תרבותי
☒	ערך אדריכלי/טכני
☒	מייצג תקופה
☐	ערך נופי
☐	נדירות
☒	רמת השתמרות
☐	מקבץ
☒	פגיעות

מסקנות: לאתר חשיבות רבה מבחינה היסטורית ותרבותית ופוטנציאל רב בשל

הישרדותו הגבוהה. ניתן, במשאבים מתאימים, לפתח אתר זה כאתר תיירותי לכל דבר.

1. יש לדאוג לסגירת האתר, לתאורה ולמיזוג אוויר, לשילוב אמצעי המחשה שונים וכו'.

2. ביצוע עבודות שימור דחופות וכן תחזוקה קבועה.

3. יש לשלב את האתר באתרים הסמוכים: המצודה, חוצות היוצר ועוד. זאת מעבר

ליצירת קשר בין האתר לעיר העתיקה.

4. יש להתקין מערכת שילוט באתר וכן שלטי הכוונה לאתר מבחוץ.

היחס לאתרים נוספים בסביבה הקרובה:

קיים קשר תקופתי/היסטורי לאתר 'בריכת ממילא' (38) ולאמת מים מקשרת בין הבריכה

לאתר. ניתן להדגיש קשר זה בעזרת פיתוח ושיקום שרידי אמת המים שליד בית המרחץ

ובעזרת שילוט מתאים בכניסה לשני האתרים.

ייתכנות תיירותית: (לאחר פיתוח נכון) גבוהה. ברמה ארצית.

עמודי ההיפוקאוסט

ביבליוגרפיה:

סקר ירושלים [102] אתרים: 391,401.
רייך ר', שוקרון א', ביליג י' י-ם ממילא' ח"א 99 עמ' 54-55
מאיר א', י-ם ממילא' ב" ח"א 99 עמ' 55-57.
רייך ר', שוקרון א' י-ם ממילא' ח"א 101-102 עמ' 80-83
תיק שימור מס. 26, תחום שימור, רע"ת.

תאריך עדכון: חורף 2002

ממלא הנתונים:

שחר פוני - אדריכל
גדעון סולימני - ארכיאולוג

ממילא, בית מרחץ

Mamilla, Bathhouse

מבנה בית המרחץ (מרכז וימין), תעלת מים (שמאל).

בית המרחץ: עמודי ההיפוקאוסט.
מתוך: ח"א 101-102

אמת המים

שרידי בריכה מטוייחת

החומה האיובית

הכניסה לאתר (הקשר סביבתי)